

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องกระทำอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรกได้แก่การพัฒนาคน และประการที่สองได้แก่การพัฒนาวัตถุและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งสองอย่างมีผลจะกระทำควบคู่กันไปเสมอ การพัฒนาวัตถุและสิ่งแวดล้อมซึ่งหมายถึงการสร้าง-สรรคสิ่งใหม่ ๆ ทางวัตถุให้เกิดขึ้นรวมทั้งการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงวัตถุและสิ่งแวดล้อมให้มีสภาพที่ดียิ่งขึ้นนั้น จะเห็นได้ชัด เจนกว่าการพัฒนาคนซึ่งหมายถึงการทำให้คนมีคุณภาพที่ดีขึ้นนั้น คุณภาพของคนจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการปลูกฝังสร้างเสริมให้บุคคลมีการศึกษามีความรู้ มีทักษะ และเจตคติ (ค่านิยม คุณธรรม คุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบ ฯลฯ) ที่สังคมพึงประสงค์ ซึ่งในการนี้จะต้องอาศัยเวลา และเทคนิควิธีการปลูกฝังสร้างเสริมเป็นอย่างมากกว่าจะบรรลุผลที่พึงความปรารถนาไว้

ปัญหาที่ประเทศเจริญแล้วประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายกำลังประสบอยู่ในปัจจุบันก็คือ ปัญหาเรื่องความเจริญทางด้านวัตถุ กับความเจริญทางด้านจิตใจซึ่งไปอย่างไม่สมดุลกัน ความเจริญทางด้านวัตถุมักจะเจริญล้ำหน้า แต่ความเจริญทางด้านจิตใจมักจะล้าหลัง. ก็ตามความเจริญทางด้านวัตถุไม่คอยทัน สองสิ่งนี้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกกำลังพยายามแก้ปัญหากันอยู่

ความเจริญทางด้านวัตถุและความเจริญทางด้านจิตใจของประชาชนนี้ แม้ทุกชาติทุกประเทศต้องการให้ทั้งสองสิ่งนี้เจริญไปพร้อม ๆ กันก็ตาม แต่จากข้อเท็จจริงปรากฏว่าสองสิ่งนี้มักจะเป็นปฏิภาคผกผันกันเสมอ กล่าวคือ ถ้าความเจริญทางด้านวัตถุมีสูง ความเจริญทางด้านจิตใจก็มักจะลดต่ำลง จึงเป็นปัญหาสำคัญที่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการอบรมปลูกฝังสั่งสอน เช่น ครู อาจารย์จะต้องรับภาระหน้าที่หนักในการพัฒนาคนโดยเฉพาะในทางด้านจิตใจ (เจตคติ) ให้มีคุณภาพ คุณภาพทางด้านจิตใจของคนจะเกิดขึ้นได้ ส่วนหนึ่งก็

ขึ้นอยู่กับ การปลูกฝังสั่งสอนให้คนมีค่านิยมที่ดีและถูกต้อง (ทวีป อภิสัทธี, 2526 : 36)

คำว่า "ค่านิยม" ตรงกับ ภาษาอังกฤษว่า "value" ค่านิยมเป็นเรื่องของความคิดในสิ่งที่ควรจะเป็น หรือกล่าวได้ว่า ค่านิยมเป็นสิ่งที่สมาชิกส่วนใหญ่ของสังคมเห็นพ้องว่า ควรจะต้องการหรือปฏิบัติตนอย่างไร (กระมล ทองธรรมชาติ, 2519 : 153)

ค่านิยมที่ดีและถูกต้องของสังคมไทยมีอยู่มาก เช่น ค่านิยมในเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ค่านิยมในการช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ค่านิยมในการยกย่องเคารพผู้มีคุณูปการ เป็นต้น ในทางสังคมศาสตร์นั้นถือว่า "ค่านิยม" เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ค่านิยมที่สั่งงานหลายประการกำลังหมดความสำคัญลงไป ค่านิยมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยได้แก่ ค่านิยมการไม่สนใจค่าต่างประเทศ ค่านิยมความหรูหรา ค่านิยมการจัดงานพิธี ค่านิยมความสะทวักสมาย ค่านิยมความสนุกสนาน ค่านิยมปัจเจกภาพ (หมายถึงความเป็นตัวของตัวเอง) มากเกินไป (กระมล ทองธรรมชาติ 2519 : 154-158)

สิ่งที่ได้กล่าวแล้วว่า ค่านิยมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ถ้าสังคมใดมีค่านิยมที่ดีและถูกต้องไว้มาก สังคมก็จะเจริญก้าวหน้า แต่ถ้าหากว่าสังคมใดประชาชนมีค่านิยมที่ไม่ดีและไม่ถูกต้องไว้มาก แล้ว ก็จะทำให้สังคมนั้นเสื่อมลงไปด้วย

สังคมไทย เป็นสังคมหนึ่งที่ยาวนานของชาติ เริ่มมีค่านิยมที่จะพาให้บุคคลและสังคมเสื่อม คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติจึงได้วิจัยเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานได้ผลสรุปโดยการกำหนดค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้คนไทยมีค่านิยมที่ดีและถูกต้องไว้ปฏิบัติกันต่อไป อันจะเป็นสื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองในที่สุด

จากที่ได้กล่าวแล้วแต่ตอนต้นว่าบุคคลจะมีคุณภาพก็ต้องอาศัยการปลูกฝังสร้างเสริมให้มีความรู้ มีความรู้ มีทักษะ มีเจตคติที่ดี (ได้แก่ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม) และต้องมีสุขภาพพลานามัยที่ดีอีกด้วยจึงจะเรียกได้ว่า มีคุณภาพที่อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจำแนกความมุ่งหมายทางการศึกษาในการสร้างหลักสูตรซึ่งแบ่งเป็น 3 หมวดดังนี้ พุทธิศึกษา จริยศึกษา และพลศึกษา (สุมิตร คุณานุภกร, 2523 : 47-56)

พุทธิศึกษา (พุทธิพิสัย, พุทธิปริเขต) (Cognitive Domain) เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่รวมถึงการเรียนรู้ ความคิด และการแก้ปัญหา บลูม (Benjamin S. Bloom) และคณะเป็นผู้ดำริขึ้นในปี ค.ศ. 1956

จริยศึกษา (จิตพิสัย, จิตปริเขต) (Affective Domain) เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่รวมถึงการเรียนรู้ทางด้านทัศนคติ ค่านิยม ความสนใจ และความซาบซึ้ง แครทโฮล (David R. Drathwohl) และคณะเป็นผู้คิดขึ้นในปี ค.ศ. 1964

ผลศึกษา (ทักษะพิสัย, ทักษะปริเขต) (Psychomotor Domain) เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาทางด้านทักษะในการเคลื่อนไหว และการใช้อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย สำหรับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาค้นคว้านี้มีผู้ริเริ่มขึ้นมาบ้างแล้ว แต่ยังไม่เป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการ เพราะยังมีได้ผ่านการพัฒนาและปรับปรุงเท่าที่ควร

ความรู้ทางเล่มเพิ่มเติม มีผลศึกษา ซึ่งหมายถึงการเห็นคุณค่าในการท่วงท่าพอใจในเวลาที่ของตน รวมไปถึงสมรรถภาพในการทำงานและการปรับปรุงอาชีพของตนให้เจริญก้าวหน้า แต่ในปัจจุบันนิยมนรวมจุดมุ่งหมายทางการศึกษาข้อนี้ไว้กับผลศึกษาเป็นส่วนใหญ่

องค์ประกอบของหลักสูตรการศึกษาในประเทศไทยทุกระดับชั้นที่ผ่านมา กำหนดความมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลไม่ใคร่จะสอดคล้องกัน (กองพัฒนาหลักสูตร, 2517 : 1-18) หลักสูตรพุทธศักราช 2521 ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาได้พยายามจัดให้องค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรมีความสอดคล้องกันยิ่งขึ้น แต่จุดมุ่งหมายของการศึกษาทั้ง 3 หมวด คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา และผลศึกษา ยังจัดได้ไม่สมดุลกัน คือยังเน้นด้านพุทธิศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ส่วนด้านจริยศึกษาและผลศึกษาจัดให้ผู้น้อยและจัดให้เฉพาะกลุ่มเท่านั้น เช่น การประกวดมารยาทไทย การทอผ้าอุตสาหกรรม การแข่งขันฟุตบอลเยาวชน เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งจุดมุ่งหมายที่จะเพิ่มการเรียนการสอนทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้มากกว่าเดิม (สุรเกล้า, 2526 : 42) เป็นการค้าเป็นการตามแผนการศึกษาชาติในระยะที่ 5 (2525-2529) การเพิ่มการเรียนการสอนทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมนั้นมิใช่จะทำให้ร่างกายและรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะไม่มีผู้หาอยู่หลาย

ประการ เช่น ปัญหาหลักสูตรที่ใช้อยู่มุ่งทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมชัด เจนหรือไม่
 ประการที่สอง ปัญหาครูผู้สอนเองมีความเข้าใจชัดเจนหรือกระจ่างแจ้งทางด้านคุณธรรม
 และจริยธรรมมากน้อยเพียงใด ปัญหาที่สาม ในวงการศึกษาระดับใต้น้ำตาลจากนักเรียน
 ที่ให้คุณธรรมดีและจริยธรรมดีเป็นส่วนหนึ่งในการคัดเลือกศึกษาต่อด้วยหรือไม่ ปัญหาที่สี่
 ทุกคนในสังคมได้ร่วมมือกันส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมจริงหรือไม่ ปัญหาที่ห้า สื่อมวลชน
 ได้ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมแก่สังคมหรือไม่ ปัญหาที่หก รัฐบาลทำจริงจัง
 กับเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมโดยตลอดหรือไม่

โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้น
 ในสังคมได้ การเพิ่มการเรียนการสอนคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียนนั้นควรกระทำ
 สม่าเสมอตลอดเวลา และในทุกวิชาปัญหาที่อยู่ว่าจะเพิ่มคุณธรรมและจริยธรรมอะไร
 ลงไป อย่างไร ตรงไหน จึงจะเหมาะสม

คุณธรรม หมายถึง การกระทำในสิ่งที่เชื่อว่าเป็นประโยชน์ เช่น ความมีเมตตา
 ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู เปรียบเหมือนเป็นภาคทฤษฎี

จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติในสิ่งที่ดีงาม เช่น การข้ามถนนตรงทาง
 ม้าลาย การเคารพกฎหมาย เป็นต้น เปรียบเหมือนเป็นภาคปฏิบัติ

ค่านิยม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่จะกระทำในสิ่งที่เชื่อว่าเป็น
 ประโยชน์และประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม (คุชฉี แก้วกำเนิด, 2527)

จากความหมายของค่านิยมที่กล่าวมาแล้วนี้ รวมทั้งความหมายของคุณธรรมและ
 จริยธรรมไว้ด้วยกัน เมื่อค่านิยมเป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคล แต่ละบุคคลย่อมมีค่านิยม
 ที่แตกต่างกันออกไป คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติจึงได้กำหนดค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ
 เพื่อเป็นแนวทางให้คนไทยได้มีค่านิยมในแนวเดียวกัน

ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการนี้ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้ศึกษาวิจัยมา
 ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2522 และนำออกเผยแพร่ในปี พ.ศ. 2525 และรัฐบาลปัจจุบันรับไว้
 เป็นนโยบายในการพัฒนาประเทศด้วย เพราะเชื่อว่าถ้าประชาชนมีค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ
 แล้ว การมีคุณธรรมและจริยธรรมในตัวบุคคลย่อมมีผลตามมา (เกียรติศักดิ์ อิชยาพันธ์,
 2525 : 1)

การที่ครูผู้สอนจะเพิ่มคุณธรรมและจริยธรรมอย่างไรนั้น เรื่องนี้ไม่มีปัญหา เพราะว่ากรมวิชาการได้ทำคู่มือการสอนจริยธรรมแจกให้โรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศแล้ว และยังมีพระภิกษุที่ช่วยสร้างอุปกรณ์การสอนคุณธรรมและจริยธรรมคือพระพยอม กัลยาโณ วัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี จึงสรุปได้ว่าจะสอนคุณธรรมและจริยธรรมได้อย่างไร นั้น มีแนวปฏิบัติให้ได้อยู่แล้ว

สิ่งที่ยังเป็นเรื่องปัญหาและมีความเกี่ยวกับการเพิ่มคุณธรรมและจริยธรรมในชั้นเรียน ก็คือ ครูผู้สอนจะแทรกคุณธรรมและจริยธรรมในส่วนต่าง ๆ ของแต่ละวิชาได้อย่างไร ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคณะวิชาสังคมศึกษา, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ซึ่งเป็นวิชาบังคับให้ทุกคนเรียนและต้องสอบผ่าน) เกี่ยวกับจุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์รายวิชาและเนื้อหาในหนังสือเรียนวิชาบังคับว่ามีค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการข้อใดบ้าง ในบทใด ปริมาณเท่าไร เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในปัจจุบัน ได้เพิ่มคุณธรรมและจริยธรรมตามแนวของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการในบทต่าง ๆ ของวิชาสังคมศึกษาคงกล่าวนี้ได้ และยังช่วยกระตุ้นให้นโยบายของรัฐบาลที่มีผลดีต่อเยาวชนไทยได้บรรลุเป้าหมายอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสอดคล้องระหว่าง

1. จุดประสงค์ทั่วไปวิชาสังคมศึกษาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กับ ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ
2. จุดประสงค์รายวิชาสังคมศึกษาบังคับ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กับ ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ
3. เนื้อหาแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาบังคับ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กับ ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ

สมมติฐานของการวิจัย

คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (2517 : หน้า ข.) ได้สรุปว่า "หลักในการปฏิรูปการศึกษาไทยนั้นจะต้องเป็นการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม คือให้ผู้รับการศึกษาเป็นพลเมืองดี" ส่วนคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (เก็บรศีกส์ อิชยานันท์, 2525 : 2) กำหนดค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการขึ้นเพื่อเป็นแนวระพฤติกรรมสำหรับประชาชนคนไทยในการที่จะเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ จากแนวความคิดเหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐาน ดังนี้

1. จุดประสงค์ทั่วไปวิชาสังคมศึกษาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 น่าจะสอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ

2. จุดประสงค์รายวิชา สังคมศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๑ พุทธศักราช 2521 มี ส 101 กับ ส 102, ส 203 กับ ส 204 และ ส 305 กับ ส 306 น่าจะสอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ

3. เนื้อหาในหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๑ พุทธศักราช 2521 ทั้ง 6 รายวิชา คือ ส 101, ส 102, ส 203, ส 204, ส 305 และ ส 306 น่าจะสอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ

ขอบเขตของการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ มี ๒ ประเภท คือ

1. หนังสือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 จำนวน 1 เล่ม (ใช้เฉพาะเนื้อหาที่เป็นจุดประสงค์ทั่วไป และจุดประสงค์รายวิชาสังคมศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๑ เท่านั้น) และหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๑ พุทธศักราช 2521 จำนวน 5 เล่ม เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกเฉพาะวิชาบังคับนี้ก็เพราะว่าแบบเรียนทั้ง 5 เล่มที่ักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคนต้องเรียนและต้องสอบผ่านทุกวิชาจึงจะจบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นได้ และแบบเรียนทั้ง 5 เล่มนี้กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดทำและผู้เผยแพร่ และกำหนดให้โรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศใช้หนังสือนี้เท่านั้น ส่วนวิชาเลือกอีก 10 รายวิชานั้นให้ผู้เรียนเลือกเรียนไม่น้อยกว่า 2 รายวิชา วิชาเลือกเหล่านี้เอกชนเป็นผู้ผลิตจำหน่ายซึ่งมีหลายสำนักพิมพ์แต่เน้นเนื้อหาแตกต่างกัน บางรายวิชา

ยังไม่มีหนังสือแบบเรียน ผู้วิจัยจึงไม่นำมาวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้

2. ครู-อาจารย์ ที่สอนวิชาสังคมศึกษาบังคับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรพุทธศักราช 2521 สังกัดกรมสามัญศึกษาและสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดราชบุรี จำนวน 91 คน และผู้วิเคราะห์อีก 5 คน

การวิจัยครั้งนี้ศึกษา

1. จุดประสงค์ทั่วไปวิชาสังคมศึกษา จุดประสงค์รายวิชาสังคมศึกษา บังคับ และเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาบังคับ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

2. ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ คือ

2.2.1 พึ่งตนเอง ยับยั้งเหี้ยม และมีความรับผิดชอบ

2.2.2 ประหยัดและออม

2.2.3 มีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย

2.2.4 ปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา

2.2.5 มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาจุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์รายวิชาบังคับ และเนื้อหาในหนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษาบังคับ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

2. ศึกษาเกี่ยวกับความหมายค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการแต่ละข้อ

3. ผู้วิจัยสร้างตารางสำหรับวิเคราะห์เนื้อหาซึ่งประกอบด้วย สถานภาพ ผู้วิเคราะห์ คำอธิบายค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ คำอธิบายการวิเคราะห์เนื้อหาในส่วนที่สามที่มีจุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์รายวิชาบังคับ และเนื้อหาในหนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษาบังคับ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

3.1 ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ตรวจสอบและแนะนำตารางสำหรับวิเคราะห์เนื้อหา

3.2 นำตารางสำหรับวิเคราะห์เนื้อหาซึ่งเปลี่ยนชื่อเป็นแบบสอบถามเพื่อการวิเคราะห์เนื้อหา ทดลองใช้กับอาจารย์ที่สอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา

ตอนต้น โรงเรียนสายธรรมจันทร์ อำเภอคำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 9 คน (ชั้นละ 5 คน) เสร็จแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

4. การวิเคราะห์เนื้อหาแบ่งชั้นตอนเป็นดังนี้

4.1 เกณฑ์การสรุปค่าหรือข้อความกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ เพื่อพิจารณาที่รอยกะแน

4.1.1 พิจารณาจากคำหรือข้อความที่ระบุถึงค่านิยมพื้นฐานโดยตรง

4.1.2 พิจารณาจากคำหรือข้อความที่กล่าวหาถึงถึงค่านิยมพื้นฐาน

4.1.3 พิจารณาจากเนื้อหาที่สรุปความแล้วมีความหมายในทิศทางเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐาน

4.2 ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิเคราะห์อีก 4 คน อ่านและวิเคราะห์เนื้อหาสังคมศึกษาเรื่อง "ปัญหาค่านิยมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม" โดยเทียบกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ทำรอยกะแนลงในตารางที่เตรียมไว้ ซึ่งมีหัวข้อย่อยของเนื้อหาในมทังกล่าวนี้ครบถ้วน คือทำเครื่องหมาย "/" เมื่อพบค่านิยมพื้นฐานข้อใดข้อหนึ่งหรือองค์ประกอบย่อยของข้อใดข้อหนึ่ง 1 ครั้ง ตามเกณฑ์การสรุปค่าหรือข้อความกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ นำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อตรวจสอบว่าผู้วิเคราะห์ทั้ง 5 คน วิเคราะห์เนื้อหาทั้งกล่าวไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความแปรปรวน 2 ทาง (Two-way Classification Analysis of Variance) ชนิดมีกะแน 1 จำนวนใน 1 รายการ (One Observation per cell) และหาความเที่ยงในการวิเคราะห์เนื้อหาของผู้วิเคราะห์ทั้ง 5 คน จากสูตร

$$r_{tt} = 1 - \frac{MS_w}{MS_r} \quad (\text{ประกอบ กรรณสูตร, 2525 : 222})$$

4.3 เมื่อผู้วิเคราะห์ทั้ง 5 คน วิเคราะห์เนื้อหาในข้อ 4.2 ได้ไม่แตกต่างกัน และมีความเที่ยงสูง ก็ให้ทั้ง 5 คนวิเคราะห์เนื้อหาที่จะวิจัยต่อไป

4.4 ให้ผู้วิเคราะห์เนื้อหาทั้ง 5 คน วิเคราะห์เอกสารลงในตารางสำหรับวิเคราะห์เนื้อหาที่สร้างไว้ โดยการอ่านและพิจารณาเนื้อหาอย่างน้อย 4 ครั้ง เพื่อทำรอยกะแนลงในตารางสำหรับวิเคราะห์เนื้อหาในเอกสารทั้งหมด

4.5 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเพื่อการวิเคราะห์เนื้อหา (เปลี่ยนชื่อมาจาก ตารางสำหรับวิเคราะห์เนื้อหา) ของแต่ละระดับขึ้นไปแจกผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็น ครู-อาจารย์ที่สอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2526 สังกัดกรม สามีศึกษา และสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดราชบุรี จำนวน 91 คน (น.1 32 คน, ม.2 31 คน และ ม.3 28 คน) อ่านและวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อทำรอยคะแนนลงในแบบ สอบถามเพื่อการวิเคราะห์เนื้อหาในเอกสาร

4.6 นำผลการวิเคราะห์เนื้อหาในข้อ 4.4 และข้อ 4.5 ของผู้วิเคราะห์ และครู-อาจารย์ที่ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิเคราะห์แต่ละคน รวมจำนวนรอยคะแนนใน แต่ละรายการของตารางสำหรับวิเคราะห์เนื้อหาและแบบสอบถามเพื่อการวิเคราะห์เนื้อหา

4.6.1 เฉลี่ยจำนวนครั้งของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการแต่ละข้อ ของเอกสารแต่ละฉบับ วิเคราะห์เนื้อหาโดยผู้วิเคราะห์ 5 คน ใช้สูตร $\bar{x} = \frac{\sum X}{N}$ และทำการร้อยละของจำนวนครั้งของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการแต่ละข้อในเอกสารแต่ละ ฉบับ เทียบกับจำนวนข้อหรือจำนวนมทพอย

4.6.2 เฉลี่ยจำนวนครั้งของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการแต่ละข้อ ในเอกสารแต่ละฉบับ วิเคราะห์เนื้อหาโดยครู-อาจารย์ 91 คน โดยใช้สูตร $\bar{x} = \frac{\sum X}{N}$ และทำการร้อยละของจำนวนครั้งของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการแต่ละข้อในเอกสารแต่ละ ฉบับ เทียบกับจำนวนข้อหรือจำนวนมทพอย

5. เสนอผลการวิจัยในรูปแบบตารางและการอธิบายประกอบ

ข้อถกเถียงเบื้องต้น

1. ตารางสำหรับวิเคราะห์เนื้อหาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยกำหนดรายละเอียด ของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ เพื่อเป็นเกณฑ์กำหนดในการวิเคราะห์เนื้อหา ถือว่ามีความตรงตามเนื้อหา เพราะได้สร้างครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษาทั้งหมด และให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ตรวจสอบ แนะนำ ปรับปรุงแก้ไขแล้ว

2. ครู-อาจารย์ที่สอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2526 จังหวัดราชบุรี จำนวน 91 คน ถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษาที่แต่ละท่าน สอนอยู่แล้ว ย่อมมีความชัดเจนในจุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์รายวิชา และเนื้อหาใน

หนังสือเรียนสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ขอมอบแบบสอบถามเพื่อการวิเคราะห์
เนื้อหาได้ถูกต้องทุกฉบับ

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

1. วิธีการวิเคราะห์เอกสารทั้งหมด คณะผู้วิเคราะห์ดำเนินการด้วยการอ่าน
เอกสารดังกล่าว แม้จะพยายามควบคุมตัวแปรต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในขณะที่อ่านเอกสาร
เพื่อวิเคราะห์ เช่น ความตรงของการวินิจฉัย สภาพทางอารมณ์ เป็นต้น แต่ก็อาจจะไม่
สามารถควบคุมตัวแปรทั้งหมดได้

ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

ผลจากการวิจัยนี้อาจเป็นประโยชน์ คือ

1. เป็นการช่วยเร่งเร้าและหาทางช่วยให้นโยบายของรัฐบาลในด้านที่เกี่ยวกับ
กาภิยมพื้นฐาน 5 ประการนี้บรรลุผล และฝังลึกเป็นนิสัยในหมู่เยาวชนของชาติและคนไทย
โดยทั่วไป

2. เป็นการช่วยเหลือครูสอนวิชาสังคมศึกษามัธยมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
แยกแยะเนื้อหาข้อใดบ้างมีค่านิยมพื้นฐานข้อใดปรากฏหรือซ่อนเร้นอยู่ ครูผู้สอนจะได้
สอดแทรกค่านิยมพื้นฐานนั้น ๆ ลงไปในบทเรียนอย่างมั่นใจและสบายใจ

3. ถ้าหากจุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์รายวิชา เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา
ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการแล้ว ให้ผู้สอนได้หาทางสอดแทรกค่านิยม
พื้นฐานลงไปในบทเรียน และยังเป็นข้อเตือนใจ เสนอแนะผู้ที่เกี่ยวข้องเมื่อมีการปรับปรุง
หลักสูตรและหนังสือแบบเรียนกันต่อไป

4. การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาสรุปผลการวิจัยเป็นค่าสำคัญ ใช้ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามเพื่อการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นข้อสนับสนุนหรือเสริมการวิเคราะห์เนื้อหา ทั้งยังจะเป็นตัวอย่างการวิจัยที่เก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเทคนิคหลาย ๆ วิธี ซึ่งน่าจะทำให้งานวิจัยมีคุณภาพดีขึ้นและเชื่อถือได้มากกว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิควิธีเดียวและเป็นแบบที่ผู้วิจัยอื่นอาจนำไปพิจารณาในการวิจัยต่อ ๆ ไป

คำจำกัดความของคำที่ใช้ในการวิจัย

1. จุดประสงค์ทั่วไป หมายถึง จุดประสงค์รวมทุกรายวิชาสังคมศึกษารับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรพุทธศักราช 2521
2. จุดประสงค์รายวิชา หมายถึง จุดประสงค์รายวิชาบังคับ ส 101 กับ ส 102, ส 203 กับ ส 204 และ ส 305 กับ ส 306 หลักสูตรพุทธศักราช 2521
3. หนังสือเรียน หมายถึง หนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 มี 5 เล่ม 6 รายวิชา คือ ส 101 (1 เล่ม), ส 102 (1 เล่ม), ส 203 กับ ส 204 (รวม 1 เล่ม), ส 305 (1 เล่ม) และ ส 306 (1 เล่ม)
4. วิชาบังคับ หมายถึง วิชาที่บังคับให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคนตามหลักสูตรพุทธศักราช 2521 ต้องเรียนและสอบได้ทุกรายวิชาจึงจะจบหลักสูตร
5. ความสอดคล้อง หมายถึง การเปรียบเทียบว่าจุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์รายวิชา และเนื้อหาในหนังสือเรียน ได้อ้างโดยตรงหรือหาทางหรือสรุปความ คำนิยามพื้นฐาน 5 ประการครบทุกข้อและในแต่ละข้อครอบคลุมองค์ประกอบย่อยทุกตอน
6. ตารางสำหรับวิเคราะห์เนื้อหา ได้แก่ตารางที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมี 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นสถานภาพผู้วิเคราะห์ ตอนที่ 2 เป็นคำอธิบายคำนิยามพื้นฐาน 5 ประการ ตอนที่ 3 เป็นคำอธิบายวิธีวิเคราะห์เนื้อหาและตาราง (ตารางแบ่งเป็น 3 หมวด คือ จุดประสงค์ทั่วไป, จุดประสงค์รายวิชา และเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษามัธยมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
7. แบบสอบถามเพื่อการวิเคราะห์เนื้อหา คือ แบบสอบถามที่ได้จากรายตารางสำหรับวิเคราะห์เนื้อหา โดยเปลี่ยนชื่อจากรายตารางสำหรับวิเคราะห์เนื้อหาเป็นแบบสอบถาม

เพื่อการวิเคราะห์เนื้อหา (แบบสอบถามเพื่อการวิเคราะห์เนื้อหา 1 ชุด มี 3 หมวด เช่นเดิม แต่หมวดที่ 2 จะเป็นจุดประสงค์รายวิชา ส 101 กับ ส 102 หรือ ส 203 กับ ส 204 หรือ ส 305 กับ ส 306 และหมวดที่ 3 จะมีเฉพาะเนื้อหาในหนังสือแบบเรียน ส 101 กับ ส 102 หรือ ส 203 กับ ส 204 หรือ ส 305 กับ ส 306)

8. บทย่อ หมายถึง เนื้อหาในหนังสือแบบเรียนที่แบ่งเป็นหัวข้อย่อย ๆ ตามเนื้อหาในหนังสือในแต่ละบทของแต่ละรายวิชา

9. กานิยมพื้นฐาน 5 ประการ คือ

9.1 การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ

การพึ่งตนเอง หมายถึง การเคารพตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถที่จะกระทำภารกิจ ๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง และไม่ทำตัวให้เป็นปัญหาหรือเป็นภาระแก่ผู้อื่นหรือหมู่คณะ สำหรับผู้ที่เป็นักเรียนนักศึกษาให้สามารถช่วยเหลือตนเองให้มีความคิด อุดมการณ์ ความรู้สึก ความปรารถนา และมองเห็นคุณค่าของการกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ ด้วยตนเอง การพึ่งตนเองแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 การพึ่งตนเองด้านการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่บุคคลสามารถศึกษาเล่าเรียนให้สำเร็จลงได้ด้วยตนเอง ขอมรับและเคารพในตนเอง มีความคิด อุดมการณ์ และความเชื่อมั่น รู้จักใช้ความรู้ความสามารถของคนที่มียู่เพื่อการศึกษาค้นคว้า และทำงานให้สำเร็จตามความประสงค์ รวมทั้งพยายามเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของมึนยิ่งขึ้น

ด้านที่ 2 การพึ่งตนเองด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การที่บุคคลสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยการใชความรู้ความสามารถของมึนเอง ไม่ทำตัวให้เป็นปัญหาหรือเป็นภาระแก่ผู้อื่น มีความคิด ยึดมั่นในอุดมการณ์ และเห็นคุณค่าของการปฏิบัติที่ดีงามและถูกต้อง

ด้านที่ 3 การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การที่คนเรารู้จักช่วยตนเองในค่านเงินทอง รู้จักหารายได้ในทางสุจริตสำหรับใช้จ่าย ตลอดจนรู้จักเลือก และใช้เครื่องอุปโภค บริโภค ด้วยคุณค่าอย่างแท้จริง

ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่การงานและการประกอบอาชีพที่ขยันขันแข็งอย่างกระตือรือร้น และตั้งใจจริงให้สำเร็จด้วยความมานะอดทน สำหรับนักเรียนนักศึกษาให้เป็นผู้หมั่นศึกษาความรู้ด้วยตัวเอง มีความสามารถและมีความชำนาญเข้มแข็งอดทน ไม่ย่อท้ออุปสรรคและปัญหาต่างๆ รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ความขยันหมั่นเพียรมี 3 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 ความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่ผู้ปกครองมุ่งป้อนในการศึกษาให้สำเร็จโดยเร็วที่สุด มีความอดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากและรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาเล่าเรียนให้มากที่สุด

ด้านที่ 2 ความขยันหมั่นเพียรในงานที่ได้รับมอบหมาย หมายถึง การที่นักเรียนนักศึกษาหรือบุคคลเป็นผู้มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย มุ่งมั่นที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จลุล่วงโดยเร็วที่สุดและโดยผลดีที่สุด โดยมีความอดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก และรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

ด้านที่ 3 ความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงานของตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมีความมุ่งมั่นปฏิบัติงานส่วนตัวของตนให้ประสบผลสำเร็จโดยเร็ว มีความอดทนไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก และรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

ความรับผิดชอบ หมายถึง การมีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การงานให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ยอมรับผลการกระทำนั้น และพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น มุ่งเน้นให้นักเรียนนักศึกษปฏิบัติหน้าที่การงานของตนทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาเล่าเรียน สถานศึกษา ครอบครั้ว และสังคมโดยทั่วไป

ด้านที่ 1 ความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่บุคคลตั้งใจศึกษาเล่าเรียนจนประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ด้วยความขยันหมั่นเพียร ละเอียดยอมรับ อดทน ซื่อสัตย์และมีระเบียบวินัย

ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา หมายถึง การที่บุคคลหรือนักเรียนนักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา การรักษาสถลประโยชน์เกียรติยศ และชื่อเสียงของสถานศึกษาตลอดจนการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่สถานศึกษา

คำถามที่ 3 ความรับผิดชอบในครอบครัว หมายถึง การที่บุคคล มีความตั้งใจช่วยเหลือครอบครัวในการทำงาน มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและ ปฏิบัติตนเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวมีความมั่นคงปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ เอาใจใส่ทุกข์สุขของสมาชิกทุกคนในครอบครัว

คำถามที่ 4 ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่บุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคม นำปัญหาตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและ สร้างสรรค์ความเจริญขององงามให้แก่ชุมชนและสังคม

9.2 การประหยัดและออม

การประหยัดและออมหมายถึง การรู้จักออมทรัพย์สิน เวลา ทรัพย์สิน การ หักส่วนตนและสังคมตามความจำเป็นให้เกิดประโยชน์และคุณค่าที่สุด รวมถึงการรู้จักดำรง ชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะความเป็นอยู่ในขอบเขตที่พอเหมาะพอควร มุ่งเน้นให้นักเรียน นักศึกษารู้จักใช้เวลาและทรัพย์สินสิ่งของเครื่องใช้อย่างพอเหมาะพอควรให้ได้ประโยชน์ มากที่สุด และรู้จักระมัดระวังยับยั้งความต้องการให้อยู่ในขอบเขตที่พอเหมาะพอควร การ ประหยัดและออมแบ่งได้เป็น 3 ด้าน คือ

คำถามที่ 1 การประหยัดการใช้เวลา หมายถึง การให้บุคคลรู้จัก ใช้เวลาให้ถูกต้องและได้ประโยชน์มากที่สุด เช่น การใช้เวลาในการศึกษาเล่าเรียน การช่วยเหลือการทำงานในครอบครัว การช่วยเหลืองานสังคม การใช้เวลาว่างให้เกิด ประโยชน์ ตลอดจนการรู้จักใช้เวลาเกี่ยวกับเรื่องบันเทิงนาการ อีกด้วย

คำถามที่ 2 การประหยัดเรื่องการใช้ทรัพย์สิน หมายถึง การที่บุคคล สามารถควบคุมการใช้จ่ายเงินทองให้พอเหมาะที่รายรับ โดยใช้จ่ายเงินเพื่อประโยชน์ แก่สุขภาพของตนเอง แก่การศึกษาเล่าเรียน ไม่ฟุ้งเฟ้อสุรุ่ยสุร่าย รู้จักประมาณตน ไม่ เหน็ดเหน็ดตามผู้อื่น นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นให้รู้จักใช้จ่ายทรัพย์สินที่ไม่ใช่เป็นเงินบางอย่างประหยัด อีกด้วย

คำถามที่ 3 การประหยัดเรื่องการใช้สิ่งของและเครื่องใช้ หมายถึง การให้บุคคลรู้จักใช้สิ่งของและเครื่องใช้อย่างออกอ้อมให้เหมาะสมกับฐานะและสภาพแห่งตน นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นให้บุคคลรู้จักประหยัดและซ่อมแซมสิ่งของเครื่องใช้ได้ด้วยตนเองและนำ

ไปใช้อย่างภาคภูมิใจ

9.3 การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย

การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย หมายถึง การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับระเบียบแบบแผน และขนบธรรมเนียมอันดีงาม เพื่อความสงบสุขในชีวิตของตนและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม มุ่งเน้นให้บุคคลมีความสามารถในการควบคุมตนเองด้านการศึกษาเล่าเรียน การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ข้อบังคับ และการดำรงชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข ซึ่งแบ่งไว้ 3 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 ความมีวินัยในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การควบคุมตนเอง ประพฤติปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผน มีเหตุผลและเป้าหมายในการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเอง

ด้านที่ 2 ความมีวินัยเกี่ยวกับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน หมายถึง การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผน มีเหตุผลและเป้าหมายในการทำกิจกรรมประจำวัน การทำงาน ปฏิบัติหน้าที่ส่วนตัวและส่วนที่เกี่ยวของกับผู้อื่น

ด้านที่ 3 ความมีวินัยในสังคม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผน ปักมั่นในขนบธรรมเนียมอันดีงาม เคารพเชื่อฟังกฎหมายข้อบังคับของสังคมเพื่อความสงบสุขส่วนตนและส่วนรวม

9.4 การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา

การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา หมายถึง การมีศรัทธาและยึดถือปฏิบัติในแบบแผนความประพฤติซึ่งตั้งอยู่ในความดีงามและหลักธรรมของศาสนา มุ่งเน้นให้บุคคลเป็นผู้มีวินัย มีสติปัญญา ความอดทน การเคารพตนเอง อันประกอบไปด้วยธรรมต่าง ๆ 10 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 มนุษยธรรม คือธรรมของมนุษย์ ประกอบด้วยเมตตาจิต และเมตตาธรรม

เมตตาจิต หมายถึง คีตห่า มีองค์ประกอบทั้งต่อไปี้

1) ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการประทุษร้ายชีวิตและ

ร่างกายผู้อื่น

- 2) อพินนาทานา เวรมณี เว้นจากการเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ให้
- 3) กาเมสุมิททาคารา เวรมณี เว้นจากการประพฤตินิดในคูครอง
และของรักของผู้อื่น
- 4) มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ
- 5) สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี เว้นจากของมีนเมา
และสิ่งเสเพล

เบญจธรรม หมายถึง ธรรมห้า มีองค์ประกอบคือ

- 1) ความเมตตา กรุณา ความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขปราศจาก
ทุกข์กับสิ่งข้อที่ 1
- 2) สัมมาอาชีวะ การประกอบ การเลี้ยงชีพโลกุจริต คุ้มกับศีล
ข้อที่ 2
- 3) การสันโดศในคูครองและของรัก คุ้มกับศีลข้อที่ 3
- 4) การพูดความจริง คุ้มกับศีลข้อที่ 4
- 5) ความมีสติสัมปชัญญะ คุ้มกับศีลข้อที่ 5

กัณฑ์ 2 กถัญญกเวทิตาธรรม หมายถึง ธรรมของการรู้คุณ การคุณ
และการตอบแทนคุณที่ผู้อื่นได้เคยกระทำให้ตน

กัณฑ์ 3 ธรรมมีอุปการะมาก 2 อย่าง คือ 1. สติ ความระลึกได้
2. สัมปชัญญะความรู้ตัว

กัณฑ์ 4 ธรรมเป็นโลกบาล 2 อย่าง คือ 1. หิริ ความละอายใจ
2. โอตตัปปะ ความเกรงกลัวเป็นนิต

กัณฑ์ 5 ธรรมอันทำให้งาม 2 อย่าง คือ 1. ขันติ ความอดทน
2. โสรจจะ ความสงบเสงี่ยม

กัณฑ์ 6 สามัคคีธรรม หมายถึง ธรรมของการมีความพร้อมเพรียง
เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการกระทำสิ่งใด ๆ ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีเพื่อให้เกิดประโยชน์
และความสงบสุขในสังคม

คำถามที่ 7 สังคหวัตถุธรรม 4 ประการ หมายถึงข้อปฏิบัติในการ

บุญมิตร 4 ประการ คือ

- 1) พาน แปลว่า การให้ได้แก่การให้ป็นสิ่งของของตนเองแก่คนที่ควรให้
- 2) ปิยวาจา แปลว่า พูดน่ารัก หมายถึงการพูดให้เกิดความรัก พูดคำสัตย์สละสลวย อ่อนโยนและอ่อนหวาน
- 3) อชฺฌกรวิยา แปลว่า ประพฤติประโยชน์ คือทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น งดสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นเสียประโยชน์
- 4) สมานัตตตา แปลว่า ความเป็นคนมีตนเสมอไม่ถือตัว

คำถามที่ 8 ทิศหก เป็นคำสอนของพระพุทธองค์ที่ว่าด้วยหน้าที่อันถึง

ปฏิบัติต่อบุคคลต่าง ๆ 6 ประเภท ที่เกี่ยวข้องกับตัวเรา คือ

- 1) ทิศเบื้องหน้า ได้แก่ มารดาบิดา เพราะเป็นผู้อุปการะเรามาก่อน
- 2) ทิศเบื้องขวา ได้แก่ ครู เพราะเป็นผู้สั่งสอนศิลปวิทยาการให้แก่เรา
- 3) ทิศเบื้องหลัง ได้แก่ ภรรยา เพราะติดตาม นมัสสนุ์อยู่ข้างหลัง
- 4) ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตร เพราะเป็นผู้ช่วยได้พ้นอันตราย และเป็นกำลังสนับสนุนให้ได้รับความสำเร็จ
- 5) ทิศเบื้องต่ำ ได้แก่ บ่าว (ลูกจ้าง) เพราะเป็นผู้ช่วยการทำงานต่าง ๆ
- 6) ทิศเบื้องบน ได้แก่ สมณคณาจารย์ เพราะเป็นผู้สั่งด้วยคุณธรรม เป็นผู้นำทางจิตใจ

กานที่ 9 สัมปรีตธรรม 7 ประการ แปลว่าธรรมของสัตว์มนุษย์ หรือ
ธรรมของคนที่มี 7 ข้อ คือ

- 1) สัมมัญญาตา ความเป็นผู้จักเหตุ
- 2) อัจฉัญญาตา ความเป็นผู้จักผล
- 3) อัครัญญาตา ความเป็นผู้จักตน
- 4) มัตถัญญาตา ความเป็นผู้จักประมาณ
- 5) กาสัญญาตา ความเป็นผู้จักกาล
- 6) ปริสัจญาตา ความเป็นผู้จักประชุมชน
- 7) ปุคคสัญญาตา ความเป็นผู้จักเลือกคน

กานที่ 10 อรรวาสาธรรม 4 ประการ

- 1) สัจจะ คือ การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะ
 ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรม
- 2) พมะ คือ การรู้จักข่มใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์
 ความดี
- 3) ชันตี คือ การอดทน ออกถัน และอดออมที่จะไม่ประพฤติด่าง
 ความสัตย์สุจริต ไม่ว่าจะด้วยประการใด
- 4) จาคะ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละ
 ประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

9.5 ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ความรักชาติ หมายถึง การมีความรักชาติไทยนิยมไทย สำนึกและ
 ภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีความผูกพันห่วงแหนมาตุภูมิ บอมเสียสละประโยชน์และความ
 สุขของตนเพื่อมุ่งมีสง เสริมความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งการ
 รักษาเกียรติภูมิของชาติ ความรักชาติแบ่งไว้ 4 ด้าน คือ

กานที่ 1 ความสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย
 หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาอันยาวนานของ

ชาติไทย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นชาติที่มีอารยธรรมอันเก่าแก่ มีความเจริญรุ่งเรือง มาแล้วตั้งแต่ครั้งอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ชาติไทยมีวัฒนธรรมอันดีงามที่เชิดหน้าชูตาแก่ คนในชาติ

ถ้อยแถลงที่ 2 การรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมไทย หมายถึง การที่บุคคลเกิดความตระหนักในคุณค่าอันสำคัญยิ่งของวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นเหตุให้เกิด ความรัก ความภาคภูมิใจ และความห่วงแหนในวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย

ถ้อยแถลงที่ 3 การบำเพ็ญประโยชน์ต่อประเทศชาติ หมายถึง การ ที่นัก เรียบเรียงศึกษาหรือบุคคลธรรมดา ในความสำคัญของการบำเพ็ญประโยชน์ต่อชาติในฐานะ ที่เป็นส่วนหนึ่งของประชาชนชาวไทย ควรจะต้องมีส่วนร่วมในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อชาติ

ถ้อยแถลงที่ 4 การรักษาเกียรติภูมิของชาติ หมายถึง การที่บุคคล มีความสำนึกในคุณค่าและมีความภาคภูมิใจในเกียรติภูมิของชาติ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับ ประชาชนทุกคนที่จะต้องร่วมมือกับทุกวิถีทางในอันที่จะปกป้องรักษาเกียรติภูมิของชาติเอาไว้ มิยอมให้คนชาติอื่นมาลดทอนดูหมิ่น หรือทำให้เสื่อมเสียเกียรติและศักดิ์ศรีของชาติ

ความรักศาสนา หมายถึง การนับถือศาสนาด้วยชีวิตจิตใจ เลื่อมใส ศรัทธา ป็นดีมาแต่ปฐมวัยให้เป็นประโยชน์ต่อศาสนาทุกวิถีทาง บอมนเสียสละอุทิศส่วนตนเพื่อ ความมีนาคำรงอยู่และความเจริญรุ่งเรืองของพระศาสนา รวมทั้งร่วมมือกับสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างผู้นับถือศาสนาต่างกัน ความรักศาสนาแบ่งไว้ 3 ด้าน คือ

ถ้อยแถลงที่ 1 ความรู้ความเข้าใจในศาสนา หมายถึง การศึกษา ทหาความรู้ความเข้าใจในศาสนาอย่างถูกต้อง ปฏิบัติความเชื่อ ความเลื่อมใสศรัทธาใน ศาสนาคำขวัญ

ถ้อยแถลงที่ 2 การปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา หมายถึง การ ประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนาในชีวิตประจำวัน

ถ้อยแถลงที่ 3 การบำรุงรักษาศาสนา หมายถึง การช่วยกันส่งเสริม ทำนุบำรุง เคารพและสวดสวดป้องกันภัยอันตราย ศาสนา เคารพเทิดทูนศาสนาและไม่ กระทบการใด ๆ ในทางดูหมิ่นเหยียดหยามศาสนา สร้างเสริมความเข้าใจอันดีระหว่าง ผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ

ความรักพระมหากษัตริย์ หมายถึง การจงรักภักดี เคารพและเทิดทูนพระเกียรติ
 เอยแด่พระราชกรณียกิจ สอดส่องป้องกันภัยและแก้ไขความเสียหายที่กระทบกระเทือน
 ต่อความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์ รักษาและส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยอันมี
 พระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความรู้ความเข้าใจเป็นอันดีเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์
 และร่วมใจประกอบความดีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล แม้ได้ดังนี้

ด้านที่ 1 การมีความรู้ความเข้าใจในสถาบันพระมหากษัตริย์
 หมายถึง การศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์

ด้านที่ 2 การรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ หมายถึง
 การส่งเสริมระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สอดส่อง
 ป้องกันภัยและแก้ไขความเสียหายที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์

ด้านที่ 3 การแสดงความจงรักภักดี หมายถึง การเทิดทูน
 พระเกียรติ เอยแด่พระราชกรณียกิจและร่วมกันประกอบความดีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล
 ในวันสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย